

DEBATT

EMU är ineffektivt och odemokratiskt

Sverige bör säga nej till EMU för att undvika en onödig överstatlig byråkrati, skriver Nils Fagerberg och Bo Falk.

I höstens folkomröstning om EMU har vi en möjlighet att påverka hur framtidens ekonomiska system ska se ut. Grundfrågan är om EMU gynnar eller missgynnar en ekonomi som är anpassad för ett långsiktigt hållbart samhälle.

Ekonomi och demokrati

En annan viktig utgångspunkt är hur vi ser på förhållandet mellan ekonomi och demokrati. Skall målet om en stark demokrati vara överordnat målet om en stark ekonomi, eller vice versa? Ett sådant ställningstagande är i längden ofrånkomligt eftersom politiska beslut i allt högre grad anpassas efter ekonomiska faktorer.

En övergång till euro ger inte plats för några ytterligare demokratiskt valda svenska representanter på europeisk nivå. Finansministern får visserligen sitta med lite längre på vissa möten, men detta kan aldrig uppväga den minskade graden av självbestämmande som blir resultatet inom svensk inrikespolitik.

Överlämnandet av penningpolitiken till Europeiska centralbanken är bara ett första steg i den processen. När styrrentan sätts centralt blir det i stället finanspolitiken som får ta på sig huvudansvaret för att parera upp- och nedgångarna i den nationella konjunkturen.

Det innebär att svenska skatte- och bidragsnivåer kontinuerligt måste justeras för att vi ska undvika att hamna ur fas med Europeiska centralbankens styrränta.

Vilka beslut finns då kvar för Sveriges riksdag att fatta?

Med en egen valuta kan vi bäst bygga ett långsiktigt hållbart samhälle, anser Nils Fagerberg och Bo Falk.

Foto: Scandpix

Risken är uppenbar att Sverige som nation får samma sorts självbestämmande som svenska kommuner har i dag, det vill säga ett självbestämmande som ser bra ut på papperet men som i verkligheten handlar om verkställande, och väldigt lite om egen handlingsfrihet.

Nödvändiga faktorer

För att en demokrati ska fungera krävs det att medborgarna känner samhörighet och helst solidaritet med varandra. Utan det sjunker tilltron till systemet.

Samma faktorer krävs också för ett fungerande valutaområde. Ekonomer brukar tala om optimala valutaområden när de ska bedöma vad som är ett lämpligt geografiskt område för en valuta.

Faktorer som anses nödvändiga är (1) en homogen ekonomisk struktur, (2) en stor handel inom området, (3) lättroliga priser och löner, (4) en rörlig arbetskraft och (5) en gemensam central budget.

Hur ser det ut om vi granskar eurons valutaområde mot dessa fem kriterier?

En homogen ekonomisk struktur, enligt det första kriteriet, minskar konjunkturvariationerna inom valutaområdet. Eftersom EMU-ländernas ursprungliga ekonomier var allt annat än homogena har man försökt minska skillnaderna genom att sätta gemensamma ekonomiska mål. I det syftet bildades stabilitets- och tillväxtpakten som säger att ett enskilt lands budgetunderskott inte får överstiga 3 %.

En nackdel med denna ekonomiska likriktning är att det man vinner i europeisk stabilitet förlorar man i svensk flexibilitet. Den europeiska ekonomiska stabiliteten kan aldrig heller bli fullständig, det visar dagens problem i Tyskland.

När ett medlemslands ekonomi hamnar ur fas med unionen, har man inte längre tillgång till en flytande växelkurs och en inhemsk styrränta som på ett flexibelt sätt kan balansera ekonomin.

Kvar finns finanspolitiken som är ett betydligt trubbigare och osmidigare instrument. Denna ekonomiska likriktning är också grunden till de natio-

nella inskränkningarna i självbestämmandet.

Intern handel och rörliga priser

Att skapa ett område med en stor intern handel, enligt det andra kriteriet, är en av grundtankarna bakom EMU-projektet. Man bör dock vara medveten om att handeln med euro-länderna motsvarar endast ca 40 % av Sveriges totala utrikeshandel. Sett ur ett hållbarhetsperspektiv är det dessutom en rent förkastlig strategi att öka internhandeln genom att utvidga de geografiska grändragningarna.

Kriteriet om lättroliga priser och löner talar både för och emot en EMU-an slutning. Det är tveksamt om ett medlemskap skulle ändra prisernas rörlighet. Undersökningar pekar på att priser varierar lika mycket inom valutaområden som mellan valutaområden.

Däremot kommer lönernas rörlighet troligen att öka som ett resultat av att den nationella ekonomiska flexibiliteten minskar i motsvarande grad på andra områden. Om detta är en ekonomisk fördel kan diskutere-

ras, men i ett bredare och längre perspektiv innebär det en tillvaro med minskande trygghet för alla arbetstagare.

Det fjärde kriteriet om en rörlig arbetskraft talar entydigt emot EMU eftersom det finns både språk- och kulturbarriärer som gör arbetsflyttar mellan länder krångliga och svåra.

Det sista kriteriet om en central budget har EMU-projektet ignorerat. Den gemensamma budgeten är alldeles för liten i förhållande till de resurser som kommer att krävas för att hålla hela valutaområdet i balans. När en region halkar efter behövs det olika former av finansiellt regionalt stöd.

Ett sådant stöd kräver i sin tur att gemenskapen och solidariteten inom unionen är tillräckligt stark för att övriga regioner ska gå med på att bekosta hjälpen. Den solidariteten finns inte inom EMU och därför är också den centrala budgeten relativt sett mycket liten.

Slutsatsen blir att EMU-projektet är ytterst tveksamt redan i ett kortsiktigt perspektiv. I ett längre och bredare perspektiv framstår det som ohållbart. Både de demokratiska och ekonomiska förutsättningarna saknas.

Sverige bör säga nej till EMU för att undvika en onödig överstatlig byråkrati. Utan kronan riskerar vi att få en sämre ekonomi, mindre självbestämmande och mindre möjligheter att påverka både oss själva och vår omvärld. Med en egen valuta har vi bättre förutsättningar att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle.

Nils Fagerberg

Jägmästare

Bo Falk

Dr i jordbruksekologi

UNT 26/7 2003